

Foretakskriminalitet/ arbeidslivskriminalitet

KNS Helsinki, 29. juni 2022

Anne-Grethe Krogh, Fagforbundet

Trailer (1.53 min):

Dokumentarfilmen *The New Corporation*

- Bok og prisbelønnt dokumentarfilm, forfatter og filmskaper er den kanadiske jussprofessoren Joel Bakan.

[The New Corporation - Official Trailer – YouTube](#)

FORETAKSKRIMINALITET

Natur- og miljøkriminalitet

Illegale utslipp til luft, vann og jord

Illegal dumping av avfall

Lovbrudd mot artsmangfold;
dyr, planter og vekster

Ulovlig, miljøskadelige
produksjons-prosesser

Økonomisk kriminalitet

Hvitvasking og
innsidehandel

Bedrageri

Brudd på
regnskapsloven

Skatte-
unndragelse

Prissamarbeid

Konkurskriminalitet

Brudd på menneske-
rettighetene

Kriminalitet mot forbrukere

Ulovlig pris-
samarbeid

Manglende mat-
sikkerhet

Brudd på
forbruker-
rettigheter

Ulovlig markeds-
føring

Ulovlig produksjon av
skadelige produkter (mat,
medisin mv.)

Arbeidslivs-kriminalitet

Arbeids-
miljø-
kriminalitet

Lønns-
tyveri

Menneskehandel

Brudd på
menneske-
rettighetene

INEQUALITY.ORG

GLOBAL STRUGGLES

157 of World's 200 Richest Entities Are Corporations, Not Governments

From massive inequality to the climate crisis, these powerful corporations "are able to demand that governments do their bidding."

RESEARCH & COMMENTARY

OCTOBER 19, 2018

Høgste talet på nye føretak sidan målingane starta

PUBLISERT:

5. februar 2021

Det vart registrert 19 592 nye føretak i 4. kvartal i fjor. Det er 10 prosent fleire enn i 4. kvartal 2019, og vel 10 prosent fleire enn førre kvartal. Det har ikkje vore fleire nyetableringar i noko kvartal sidan målinga starta i 2008.

Kilde: SSB

FORFATTAR: HÅKON FRØYSA SKULLERUD

flG hwydu#hw|ghdj#lxnh##q|h#hj lwuhulqjdu#lqqdq#udqvs ruw#r#d julqj#s®#7#survhqw#p hq#rj#
lqqdq#lqgxvul#p hg#<#survhqw#rj#yduhkdqgho#rj#hsdudvmr#q#dy#p rwruryrjqhu#p hg#:#survhqw#
vdp dqandq#p hg#7#hyduwde##imru#wdhws®#q|h#yuhwdn#kwdq#hj lwuhw#p| ulqj#ydnv#hnhyh#h®#u#p hvw#
rj#p hl#hqq#greo#vhj##vdp h#shulrgh#juxqqd#hwhuvhs##h#hj lwuhulqjdqh1^

CORPORATE CRIME SCENE

Usynliggjort kriminalitet

- Manglende forskning
- Utilstrekkelige statistikker
- Manglende kompetanse
- Manglende kapasitet
- Manglende åpenhet og innsyn
- Hemmelige forlik
- Usynlige ofre/ofre uten ressurser
- Skjult bak “forretningshemmeligheter”
- Tilretteleggere sørger for å veve foretaksslør
- Ulikhet i makt og ressurser

Hver kjeltring, sitt foretak?

Organiserte kriminelle hvitvasker sine "inntekter" ved å etablere egne foretak. Hvorfor?

- Mulig å usynliggjøre kriminaliteten i ellers "lovlydig" kriminalitet
- Lav oppdagelsesrisiko
- Myndighetenes manglende kompetanse og kapasitet
- Lave straffer
- Tilgang på profesjonelle hjelpere og tilretteleggere
- Lettere å være kriminell når man er ikledd dress og slips, og er registrert i foretaksregisteret.

Foretakskriminalitet

– kriminaliteten som lønner seg

- Økonomisk kriminalitet koster samfunnet 4 – 20 ganger mer enn tradisjonell kriminalitet, avhengig av hvilke nasjoner vi snakker om. Fattige nasjoner plyndres mer enn eksempelvis vestlige land.
- Profittjag og samfunnsskade bør være straffeskjerpende – ikke motsatt.
- ILO rapporterer at det globalt dør 2,3 millioner arbeidere av arbeidsrelaterte skader hvert år.
- WHO anslår at miljøkriminalitet forårsaker tidlig død for 4,2 millioner mennesker årlig.
- Arbeidsrelaterte dødsfall, sykdom og skader koster samfunnet 30 milliarder årlig – bare i Norge (Karl-Gerhard Hem, Sintef).

Klassejustis

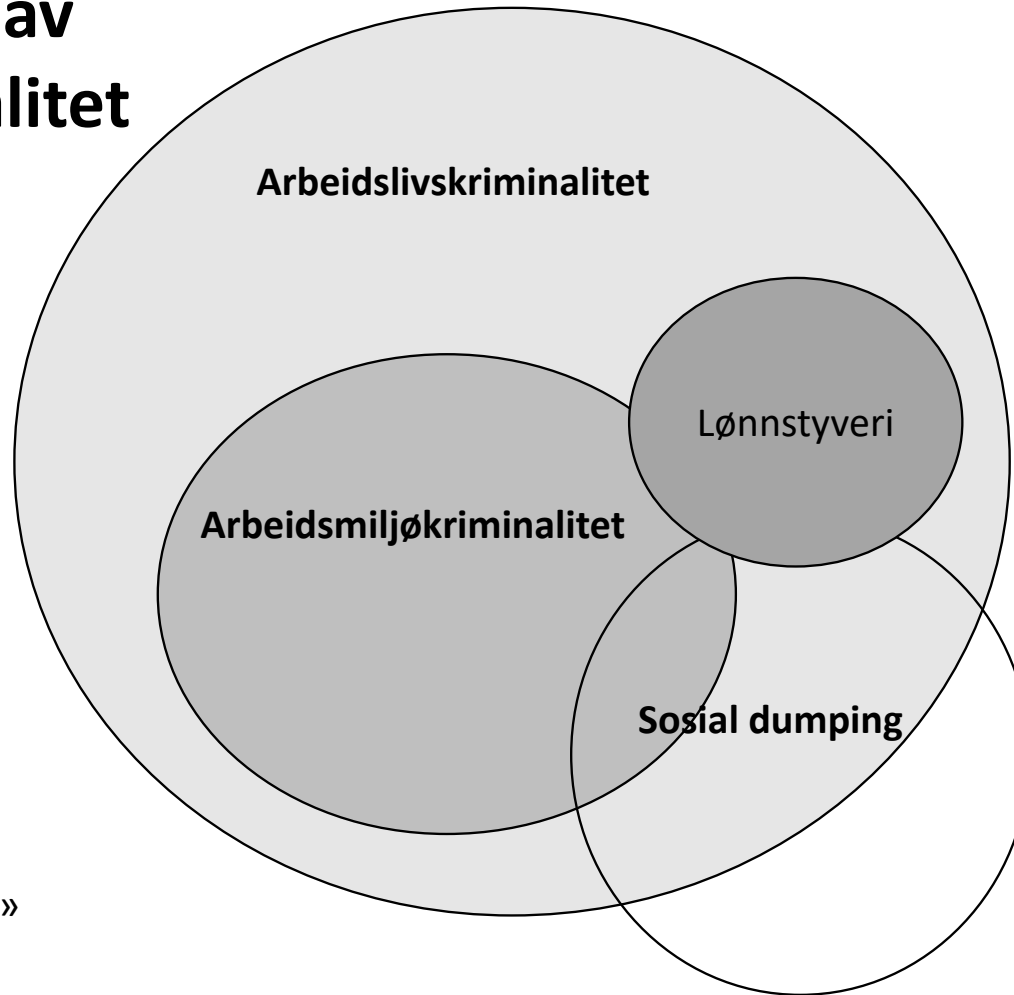
- Rettssikkerheten skjevt fordelt. Økonomisk makt avgjør.
- Rettsliggjøring – klassedeling og demokratisk underskudd.
- Skjevhet i etterforskning, påtale og straff. Eksempel: skatteunndragelse vs trygdesvindler/underslag vs lønnstyveri før 1. januar 2022.
- Foretaksslør: manglende åpenhet og innsyn. Ikke se, ikke høre og holde munn.
- Straffefrihet/amnesti

Norges Høyesterett - Dom: HR-2017-553-A

Stikkord	Strafferett. Straffutmåling. Grovt uaktsomt skattesvik.
Sammendrag	<p>Straffen for overtredelser av strl. 2005 § 380 første punktum og bokføringsloven § 15 første ledd første punktum, jf. § 7 første ledd og § 5 første og annet ledd jf. strl. 2005 § 394, ble fastsatt til fengsel i 120 dager, som i sin helhet ble gjort betinget, samt en ubetinget bot på 90 000 kroner. Domfelte hadde for ligningsårene 2007–2009 unnlatt å oppgi næringsinntekter på samlet ca. 3 millioner kroner. Unndratt skatt av dette beløpet utgjorde nærmere en million kroner. Høyesterett kom i motsetning til de tidligere instanser til at skatteunndragelsen skulle bedømmes etter strl. 2005 § 380 og ikke etter den tidligere bestemmelsen i ligningsloven § 12-1. Straffen for overtredelsen av bokføringsloven ble da utmålt etter strl. 2005 § 394. Ved straffutmålingen la Høyesterett vekt på at elementet av planmessig skatteunndragelse mangler når skyldgraden er grov uaktsomhet. Et utgangspunkt på fengsel i seks til syv måneder ble redusert til 120 dager betinget, først og fremst på grunn av tre års liggetid i strid med Grunnloven § 95 første ledd første punktum og EMK artikkel 6 nr. 1. Utmålingen av boten tok utgangspunkt i halvparten av den alternative tilleggsskatten på 20 % av unndratt skattebeløp etter bestemmelsene i skatteforvaltningsloven, som trådte i kraft 1. januar 2017. (Rt-sammendrag)</p> <p>Henvisninger: Grunnlova (1814) §95 Ligningsloven (1980) §12-1 Menneskerettsloven (1999) EMKN A6 Bokføringsloven (2004) §5, §7, §15 Straffeloven (2005) §380, §394 Skatteforvaltningsloven (2016)</p>
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2015-65631 – Borgarting lagmannsrett LB-2015-186535 – Høyesterett HR-2017-553-A, (sak nr. 2016/2050), straffesak, anke over dom.

A-krim som del av foretakskriminalitet

Ikke kriminalitet?

- «Useriøsitet»
- «underbetaling»
- «tøye strikken»
- «drive på siden»
- «arbeidsulykke»
- «innafor lovens rammer»
- «gråsone»

Knusende seier for Fagforbundets medlemmer – fikk fullt medhold i retten

Arbeiderne vant i lagmannsretten. De blir definert som ansatte og etterbetales mange millioner kroner fra velferdsselskapet Stendi.

Aksel Hallan Halmøy
Journalist

Publisert 29. juni 2021 kl. 13:57
Oppdatert 30. juni 2021 kl. 09:09

Kilde: NRK

Eksempelet Stendi

- Foretakskriminalitet
- Ville i dag kunne blitt straffet for lønnstyveri
- Hemmelig forlik med Skatteetaten
- Det viste seg også at det hadde foregått korrupsjon internt i Stendi
- Mange brudd på arbeidsmiljøloven
- Navneskifte – lettvinnt reperasjonsverktøy for dårlig omdømme
- Oppkjøp og organisasjonsstruktur (konsern) som profittkilde.
- Grov utnyttelse av "oppdragstakere" – dessverre ikke spesifisert i lovteksten mot lønnstyveri. Vi må være vaktbikkjer i forbindelse med rettspraksis. Fagforbundet avventer konkretisering av arbeidstakerbegrepet i tråd med Fougner-utvalget (offentlig nedsatt utvalg).
- Samfunnsskade – negative ringvirkninger og kostnader.
- Profitt framfor samfunnsansvar.
- Manglende kompetanse og kapasitet når det gjelder kontraktinngåelse, oppfølging og kontroll. Lite hadde blitt gjort uten medlemmenes søksmål, støttet av Fagforbundet.

Lønnstyveri i straffeloven

- **Likhet for loven som utgangspunkt:** De som stjeler fra sine ansatte må straffes på samme måte som de som stjeler fra sin arbeidsgiver.
- **Hva er lønnstyveri?:** tyveri av lønn, overtidsbetaling, ubetalt ferielønn, ikke pensjonsinnbetaling, "dugnad" og feilklassifisering til oppdragstakere.
- **Ikrafttredelse:** 1. januar 2022
- **Strafferamme:** 2-6 år ubetinget – avhengig av alvorsgrad.
- **Viktig:** Følge med på rettspraksis. Behov for å jobbe med klargjøring av bestemmelsene om tvangsarbeid og menneskehandel. Definisjon av avhengighetsforhold er for strengt.

Lønnstyveri - I

- Når arbeidsgiver ikke betaler tarifflønn eller allmenngjort lønn.
- Når arbeidsgiver ikke betaler inn obligatorisk/avtalefestet pensjon.
- Når arbeidsgiver ikke sørger for lovpålagt yrkesskadeforsikring.
- Når arbeidsgivere presser ansatte til å opptre som selvstendig næringsdrivende/kontraktører, og med det frasi seg rett til sykepenger, pensjon, overtidskompensasjon osv.
- Når arbeidsgiver ikke betaler for alle arbeidede timer.
- Når arbeidsgiver ikke betaler overtid.
- Når arbeidsgiver ikke betaler lovfestet ferielønn.
- Når arbeidsgiver pålegger arbeidstakere å arbeide i lovpålagte og ubetalte pauser.

Lønnstyveri - II

- Når arbeidsgivere pålegger arbeidstakere å jobbe ubetalt før og etter skift. Også kalt dugnad av noen norske arbeidsgivere.
- Når arbeidsgiver forlanger «payback», dvs. betale tarifflønn/allmenngjort lønn, men så forlanger at deler av lønnen blir tilbakebetalt til arbeidsgiver.
- Når arbeidsgiver unnlater helt å betale ut lønn – eksempelvis til dagarbeidere.

Regulering

- Straffeskjerpelse for brudd på arbeidsmiljøloven – strafferammen ble økt fra 3 til 5 år.
- Lønnstyveri i straffeloven, med strafferamme 2 til 6 år.
- Påbud og kontroll med obligatorisk tjenstepensjon (OTP) og krav om lønnsutbetaling via bank
- Forbud mot innleie i Oslo-området (byggenæringen).
- Innskjerpelse av midlertidige ansettelse
- Kollektiv søksmålsrett ved innleie
- Det forventes skjerpelse av arbeidstakerbegrepet - som et middel mot økt bruk av ulike løse tilknytningsformer/løsarbeid

Kontroll

- Manglende kompetanse i politi og tilsynsetater
- Manglende kapasitet i politi og tilsynsetater
- Lav oppdagelsesrisiko
- Forholdsvisk få anmeldelser fra tilsynsetatene
- Opp til 80 prosent av et lite antall saker henlegges av politiet i Oslo-området
- Lave straffer/bøter/gebyrer
- Blanding av veiledning og straff. Statlige tilsyn bør dele funksjonene i to.
- For dårlig på inndragelser og innkreving
- Satsing på "effektiv" kontroll. Effektivt for hvem?
- Taushetsplikt mellom kontrolletatene nyttig for kjeltringene
- Mangel på innsyn og åpenhet selv om det er godt kjent at "naming and shaming" er beste middel mot økonomisk kriminalitet

Spørsmål til slutt

Hva med å stille krav til arbeidsgivere?

- Kompetanse om hva arbeidsgiverrollen innebærer
- Kunnskap om arbeidsgivers plikter, lover og forskrifter
- Hvorfor ikke sanksjonere investorene også?

Lovforslag i det skotske parlamentet (2008):

[Criminal Sentencing \(Equity Fines\) Bill \(parliament.scot\)](http://parliament.scot)

Sitat om kontroll og holdninger

- «Når du starter en bedrift, er du plutselig gründer. Og gründerne vil vi ha. De skal skaffe arbeidsplasser. Du skal ha lov å prøve deg. Men du får ikke lov å klatre med elektro, våtrom og store bygg. Det kan bli brann, vannskader og sammenraste hus. Men du må gjerne ansette 100 mann, og så prøve deg litt på dem. De kan komme i økonomisk utføre og miste jobbene, men mennesker er det lov å sjonglere med, uten å kunne noe som helst».

Kilde: Informant i egen masteravhandling